

УДК 396(520)

Мачебрда Наталія,*студентка спеціальності «культурологія»**Національний університет «Острозька академія»*

ФЕНОМЕН ГЕЙШІ В ЯПОНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

У статті розглядається історія появи та становлення культу гейши в культурі Японії. Особлива увага приділяється простеженню розвитку традицій гейши впродовж їхнього існування. На основі авторитетних джерел досліджується значення гейши для японської культури.

Ключові слова: *гейша, японська культура, мистецтво, феномен, жінка.*

The article examines the origin and the development of geisha culture in Japan. Particular attention has been paid to the traceability geisha tradition throughout their lives. The value of geisha in the Japanese culture is based on the authoritative sources.

Keywords: *a geisha, japanese culture, art, a woman.*

На сьогодні, практично жоден з мешканців Європи не володіє знанням про гейш та філософію їх особливого світу. Для більшості гейша – це жінка легкої поведінки, розпусниця. Всупереч сформованим на Заході стереотипам справжня гейша не має абсолютно нічого спільного з куртизанками (повіями), яких в японських будинках розпусти було чимало, оскільки в обов'язки гейш ніколи не входило служити платним джерелом плотських насолод для чоловіків.

Гейша – один із символів Японії. Представниця стародавньої професії, суть якої полягала в тому, щоб розважати багатих чоловіків світськими розмовами. Як правило, гейшами ставали дівчатка продані в будинок гейш – «окія», їх же збіднілими батьками. Проте жінка-гейша в Японії ніколи не сприймалася, як щось морально низьке, а навпаки, вважалася зразком чи не ідеальної жінки, здатної зачарувати будь-якого чоловіка як різноманітними талантами:

грою на музичних інструментах, чарівними танцями, так і бесідою на вишукані теми [5, с. 122].

Гейша – мрія будь-якого японця, ідеальне поєднання внутрішньої і зовнішньої краси. У гейш постійно бездоганно виглядали руки, очі, губи, голова і ступні. Крім цього вони володіли прекрасною поставою, приємним голосом. Навіть такі речі, як стиль ходи, вміння сидати і вставати, користуватися віялом і парасолькою, були дуже важливі в традиціях цих жінок і вимагали ретельного навчання. У вмінні носити кімоно і взуття їм взагалі не було і немає рівних, за кілька століть вони перетворили ці навички у високе мистецтво.

За один вечір гейші встигали побувати на десятку всляких вечірок, заробляючи гроші для своїх громад. І це був нелегкий труд: адже виглядати вони повинні завжди свіжо і чарівно, хоча до кінця свого робочого дня ледь не падали з ніг.

Життя молоді гейші – майже не зводилось тільки до вміння носити кімоно і робити традиційний макіяж. Гейша навчалася співу, танцям, мистецтва аранжування квітів, малюванню, каліграфії, мистецтву вести бесіду і подавати напої. У цей період гейша проводила за уроками по 12 годин на день. Вставала близько 8 ранку, лягала пізно і мала один вихідний на два тижні. Таким чином, гейші отримували всебічну і непогану для того часу освіту, що дозволяло їм на рівних брати участь в бесідах з чоловіками.

Гейша – жінка мистецтва, вона вміла грати на японській лютні, гарно співати і танцювати. Добре володіла мистецтвом чайної церемонії, веденням бесіди, каліграфією і живописом. Писала вірші і створювала прекрасні квіткові композиції – ікебану.

Потреба у гейшах була дуже велика в Японії. Гейші відігравали велику роль у політиці країни, вони були присутні на всіх бенкетах, де розважали гостей і тим самим справляли гарне враження про свою країну. Тільки гейші у всій країні вміли правильно носити традиційний японський одяг – кімоно, зберігали в недоторканності стародавні японські традиції. Гейша користувалася великою повагою в суспільстві, була втіленням жіночності [7].

Існує кілька версій про появу культу гейш. Спочатку в ролі гейш виступали чоловіки, актори і музиканти японського театру Кабукі. Версія друга: гейшами називали артистів кварталу Есівари

(в Едо), які розважали доблесних самураїв (також їх називали «хокен» – «блязні») [3, с. 52]. Чоловіки-гейші попросту танцювали, співали, жартували, грали на музичних інструментах. Поступово в цих виступах стали брати участь і жінки. І ось результат: чоловіки залишилися без роботи, оскільки публіці більше імпонували плавні танці білосніжних метеликів у виконанні жінок.

Останній чоловік залишив цю професію в 1800 році, а перша жінка-гейша з'явилася в 1751 році, і відтоді гейша стала уособленням істинної жіночності, сексуальності, витонченої краси. Чоловік готовий був віддати усе за спілкування з її протилежністю – розкутою, дотепною, інтелектуальною красунею гейко. Саме ця особливість японських гейш стала запорукою їх виживання і зумовила віковий конфлікт з більшою частиною японських дружин.

«Золотий вік» гейш припав саме на ХІХ століття, в ті часи вони були справжніми зірками, музами для багатьох поетів і художників. Тоді ж і були закладені жорсткі традиції їхнього мистецтва, які дійшли практично в незмінному вигляді до сьогоденних днів. Назва професії складається з двох ієрогліфів: «мистецтво» і «людина», таким чином означаючи «людина мистецтва». Не дивлячись на те, що поняття «гейша» є найбільш поширеним при позначенні подібних артисток, як в японському, так і в інших світових мовах, нині зустрічаються і інші найменування цієї професії [1].

Життя і побут маленьких дівчаток, майбутніх гейш, з раннього віку проходило в будинках гейш, під наглядом старших «матінок» – Ока-сан [4, с. 144]. Все своє дитинство вони змушені були працювати спочатку служницями, а потім і помічницями головних гейш, які навчали цих дівчаток ремеслу майбутньої професії і надалі допомагали здобувати освіту.

Після досягнення повноліття гейша працювала за індивідуальним графіком. Часто цей графік передбачав те, що гейша знаходила собі покровителя – «данна», який оплачував її витрати, а також сприяв зростанню її популярності [6, с. 124].

Багато хто вважає гейш дівчатами легкої поведінки. Але вони глибоко помиляються, адже повії продають тіло, а гейші – мистецтво. Гейша – це жінка, навчена музики, танцям, вмінню вести світську бесіду.

Гейша користувалася великою повагою в суспільстві, була втіленням жіночності. В її професійні обов'язки не входило інтим-обслуговування своїх клієнтів, якщо гейша і віддавалась комусь, то відбувалося це виключно по її волі. Традиційно гейша не повинна була вступати в шлюб. Але дітей поза шлюбом їм дозволялося мати, оскільки це в Японії не заборонялося.

Щоб привести себе в порядок, зробити зачіску й одягтися в кімоно, гейша витрачала щодня від 4 до 5 годин. Кімоно – одяг гейші. Вона завжди носить кімоно. Гейша ніколи не повинна бути помічена в одному і тому ж кімоно кілька разів поспіль. Колір, стиль кімоно залежали від пори року і ситуації.

Чи не найважливішу роль у традиціях гейш відіграв і макіяж. Гейша покривала обличчя білою пастою (у релігійному обряді білий колір означає чистоту), що робило його м'яким і дозволяло губам виглядати більш яскраво. Очі також були важливою складовою при нанесенні макіяжу. Справжня гейша уміла одним поглядом зупинити чоловіка. Для цього гейші підводили очі чорною або червоною дугою.

За кілька століть свого існування гейші зуміли виробити свій звіт правил, дотримання яких і сьогодні робить їх бажаними, привабливими і чарівними. Правил всього дев'ять, але стосуються вони не тільки зовнішності. З одного боку, у гейш повинні бездоганно виглядати руки, очі, губи, голова і ступні, а з іншого вони повинні володіти прекрасною поставою, приємним голосом. Навіть такі речі, як стиль ходи, вміння сидати і вставати, користуватися віялом і парасолькою, були дуже важливі в традиціях гейш і вимагали ретельного навчання. У вмінні носити кімоно і взуття їм взагалі не було і немає рівних, за кілька століть вони перетворили ці навички у високе мистецтво.

Щоб отримати право називати себе гейшею, японські дівчата і зараз роками осягають непросту науку особливого співу (з переважанням горлових звуків), традиційних танців, гри на японській флейті, сямісені (триструнний музичний інструмент, що нагадує лютню) і цуцумі (невеликий барабан) та інших східних мистецтв, призначених для розваги гостей чайного будинку [2, с. 230].

В наш час у європейців склалася хибна думка про професію гейш. В спотворення образу гейші внесли свою лепту американські солдати в часи Другої Світової війни. Гейшами вони називали японок, що віддавалися їм від крайньої потреби. Власне, ці японки були повії-юдзе, яких наряджали в яскраві кімоно і примушували фарбувати обличчя в білий колір, наслідуючи цим гейш. Так дуже швидко в очах іноземців «живий витвір мистецтва» перетворився на представницю найдавнішої професії – повію. Також, велику роль у спотворенні образу гейш внесла сучасна поп-культура. Поява певних романів, присвячених гейшами, екранізацій, появи зірок шоу-бізнесу в образі «гейш» – все це наклало певний відбиток на сприйняття гейш, як жінок східної культури. При бажанні дізнатися більше про культуру та побут гейш краще спиратися на твори класичних японських авторів.

Сьогодні гейша є однією з цілком звичайних творчих професій, яка, як і багато інших, забирає багато часу. До того ж гейш стає все менше і менше. Зростає конкуренція з хостес (дівчата-хостес розважають гостей у ресторанах і барах). Наприкінці 20-х рр. ХХ століття гейш було близько 80 тисяч, в 80-х – вже близько 10 тисяч, зараз же гейш залишилося не більше тисячі. Гейша як професія і як спосіб життя на сьогодні поступово зживає себе, стаючи не більш ніж приробітком для гарненьких японок.

В наш час кількість гейш в Японії значно зменшилась, але вони і надалі є дуже важливими для культури цієї країни, оскільки залишилися останніми хранительками традиційної японської жіночої культури. А традиції і їх хранителі в Японії завжди поважають і шанують. Як і самураї, гейші продовжують чарувати і залучати до Японії людей з усього світу.

Бути гейшею – справжнє мистецтво, важка праця і щоденна робота над собою. І не думайте, що гейша, проводячи час з клієнтом, одягає на себе маску, ні це її спосіб життя, її філософія, її душа, зрештою, гейша – це невід’ємна частина культурних традицій Японії.

Гейша – втілення східних ідеалів жіночності та грації, жінка-квітка, муза і мрія воїнів і поетів. Це живий витвір мистецтва, точніше, навіть багатьох традиційних японських мистецтв.

Використана література:

1. Бачило С. В. Школа гейши. Искусство держать лицо. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kodges.ru/24729-shkola-gejshi.-iskusstvo-derzhat>.
2. Джозеф де Бекер. Гейши. История, тридиции, тайны. – М.: «Центрополиграф», 2010. – С. 50-56.
3. Джозеф де Бекер. Гейши. История, тридиции, тайны. – М.: «Центрополиграф», 2010. – С. 142-146.
4. Джозеф де Бекер. Гейши. История, тридиции, тайны. – М.: «Центрополиграф», 2010. – С. 228– 234.
5. Жуков А. Е. Размышления о японской истории. – М.: РАН Институт востоковедения, 1996. – С. 120-125.
6. Поимцева Н. А., Бачило С. В. Мудрость гейши, или Кимоно, расшитое драконами. – М.: 2006. – С. 121-127.
7. Танака Э. Школа современной гейши. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kodges.ru/58947-yeliza-tanaka.-shkola-gejshi-v-10>.